

FACIT SINNENA

A. KÄNSELTESTET

Var känner man att det är två pinnar?

Blunda. Prova på olika ställen på armen och handen.

Frågor: Var kände du att det var två och inte en? Gå och titta på "Homunculus", där har de kroppsdelar som har tätt med känselkroppar gjorts extra stora.

Lärofacit: I kroppen finns miljoner känselkroppar med sinnesceller som känner av förändringar av värme, kyla, tryck, beröring eller smärta. I fingertoppar, läppar och könsorgan sitter sinnescellerna tätt och på andra ställen som ryggen och armarna.

B. VAD FINNS I VÄGGEN?

Känn i hålet längst till vänster!

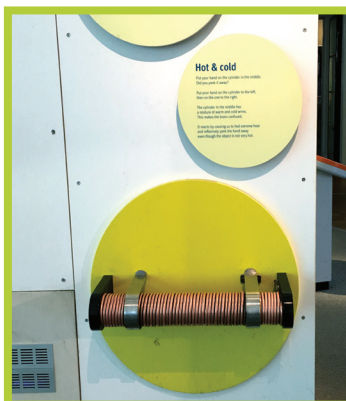
Hittar du flera olika saker?

Hur kan du veta vad det är utan att titta?

Frågor: Kunde du veta vad det var utan att titta? Hur tror du att det kan komma sig?

Lärofacit: I hålet finns skurborste, vitlökspress, kavel, diskborste, trögaffel, decilitermått, stekspade och en borste.

Vi kan identifiera föremålen eftersom vi har känt och sett dem förut. Minnet av hur en de känns sitter i vårt långtidsminne.

C. VARMT OCH KALLT

Känn i mitten, hur var det?

Känn vid varje sida, hur känns det?

Frågor: Ryckte du undan handen först? Kändes det varmt eller kallt?

Lärofacit: Den vänstra sidan är varm och den högra kall. Rullen i mitten har en blandning av både kalla och varma trådar. När handens känselmottagare samtidigt skickar signaler om värme och kyla reagerar hjärnan med att skicka signaler om extrem värme så vi rycker bort handen.

D. VÄRMEKAMERAN

Vilken del av ansiktet är kallast?

Gapa!

Är det varmt eller kallt i munnen?

Frågor: Var ni olika varma? Hur blir det om man drar ner gömmer till exempel handen i tröjan?

Lärofacit: Där det finns ytliga blodkärl som på halsen och läpparna är man ofta varm. Näsan och fingrarna är ofta kallare eftersom de sticker ut och kyls av lätt. De delar av kroppen som täcks med kläder är ofta kallare på utsidan eftersom kläderna isolerar så att värmen inte lämnar kroppen.

FACIT SINNENA

Naturhistoriska
riksmuseet

E. SÄTT PINNEN PÅ RÄTT

Blunda med ett öga. Sätt pinnen mellan de andra två pinnarna.

Prova igen när du tittar med båda ögonen.

Hur gick det?

Frågor: Gick det bättre eller sämre när du tittade med två ögon?

Lärofacit: När vi använder båda ögonen får hjärnan in två bilder som skiljer sig lite åt. Bilderna slås samman i vår hjärna och med hjälp av skillnaderna räknar hjärnan ut avståndet till föremålet, det är djupseendet eller stereoseendet.

F. PUPILLSPEGELN

Titta på ditt öga i spegeln.

Vad händer med pupillen när du tänder lampan?

Frågor: Vad händer med pupillen? Varför gör ögat så tror du? Har du tänkt på hur pupillen ser ut på en katt?

Lärofacit: Pupillen reglerar hur mycket ljus som släpps in i ögat. Hos människor, hundar och fåglar är pupillen rund. Nattaktiva djur har ofta oval pupill. Hos getter, katter och krokodiler är den oval för att kunna stängas helt och skydda deras ljuskänsliga ögon.

G. FRUKTLETAREN

Tryck banan sedan äpple.

Spela 2 tillsammans.

Hur gick det?

Frågor: Hur gick det? Vad var det som var utmaningen i spelet? Vad kan man träna på i spelet?

Lärofacit: I spelet tränar man snabbhet och koordinationsförmåga. Med stora hjärnan bestämmer man vilken rörelse som ska göras: hur stark, hur snabb och åt vilket håll, flera olika muskler samverkar. Lillhjärnan ser till att samordningen mellan musklerna blir rätt.

H. SER DU BRA

Stå vid det gula strecket.

Kan du läsa på tavlan?

Frågor: Hur gick det? Har du något synfel?

Lärofacit: De vanligaste synfelen är närsynthet, översynthet och astigmatism. Dessa kan korrigeras med linser eller glasögon på ett enkelt sätt.

FACIT SINNENA

I. HAR DU NÄSA FÖR DET HÄR?

Prova minst tre dofter.

Hur gick det?

Frågor: Kunde du gissa rätt på någon doft? Vilken? Väcktes det känslor hos dig?

Lärofacit: En doft kan mer än andra intryck ge upphov till starka känslor och därmed också till starka minnen som har med doften att göra. Det beror på att hjärnans luktcentrum har nära kopplingar till områden som har med känslor och minnen att göra.

J. TESTA BALANSEN

Försök hålla balansen så länge du kan.

Hur gick det?

Frågor: Hur gick det? Vet du var balanssinnet sitter? Gå in i örat och se efter!

Lärofacit: När vi rör oss använder vi omedvetet vårt balansorgan. Balansorganet sitter i innerörat och består bland annat av tre båggångar. Det är ofta lättare att hålla balansbrädan stilla om man står med fötterna ihop i mitten på brädan.

K. HUR SNABB ÄR DU?

Tryck ned de blinkande vita knapparna.

Slå till den röda spaken snabbt när lampan ändrar från rött till grönt.

Frågor: Vad fick du? När kan det vara bra att reagera snabbt?

Lärofacit: Reaktions tiden är den tid mellan stimuli (du ser att lampan blir grön) och respons (du smäller till spaken). Reaktions tiden försämras med åldern, men förbättras av erfarenhet. De som har bäst reaktionstid när de kör bil är därför medelålders förare.

L. ÖRAT - GISSA LJUDET

Gå in i örat och prova "Gissa ljudet".

Hur många rätt fick du?

Frågor: Vilka ljud kände du igen? Vilket var lättast? Vilket var svårast? Vet du hur man hör?

Lärofacit: Ljud är osynliga vågor i luften som kommer in i hörselgången. I slutet av den sitter trumhinnan som träffas av ljudvågorna och börjar vibrera. Trumhinnan sätter hörselbenen i gungning som i sin tur slår på snäckan. Från snäckan skickas signalerna till hjärnan.